

УДК 911.3

Сологуб Юрій Іванович
кандидат географічних наук, доцент
Національний університет харчових технологій, м. Київ, Україна
e-mail: sologub.yi@gmail.com
Сологуб Юрий Иванович
кандидат географических наук, доцент
Национальный университет пищевых технологий, г. Киев, Украина
e-mail: sologub.yi@gmail.com
Solohub Yurii Ivanovych
PhD (Candidate of Geographic Sciences), associate professor
National University of Food Technologies, Kyiv, Ukraine
e-mail: sologub.yi@gmail.com

Уліганець Сергій Іванович
кандидат географічних наук, доцент
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
e-mail: uliganez@ukr.net
Улиганец Сергей Иванович
кандидат географических наук, доцент
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, г. Киев, Украина
e-mail: uliganez@ukr.net
Uliganets Sergey Ivanovich
PhD (Candidate of Geographic Sciences), associate professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
e-mail: uliganez@ukr.net

Безпала Ольга Василівна
кандидат географічних наук, ст. викладач
Ніжинський агротехнічний інститут НУБіП, м. Ніжин, Україна
e-mail: Olgabezpepala82@gmail.com
Беспалая Ольга Васильевна
кандидат географических наук, ст. преподаватель
Нежинский агротехнический институт НУБіП., г. Нежин, Украина
e-mail: Olgabezpepala82@gmail.com
Bezpala Olha Vasylivna
PhD (Candidate of Geographic Sciences), senior lecturer
Separated subdivision of NULES of Ukraine «Nizhyn agrotechnical institute», Nizhyn, Ukraine
e-mail: Olgabezpepala82@gmail.com

*РОЗВИТОК СИСТЕМИ РОЗСЕЛЕННЯ СТОЛИЧНОГО СУСПІЛЬНО-
ГЕОГРАФІЧНОГО РАЙОНУ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО
РИНКУ РЕГІОНУ
РАЗВИТИЕ СИСТЕМЫ РАССЕЛЕНИЯ СТОЛИЧНОГО
ОБЩЕСТВЕННО-ГЕОГРАФИЧЕСКОГО РАЙОНА КАК ФАКТОР
ФОРМИРОВАНИЯ ТУРИСТИЧЕСКОГО РЫНКА РЕГИОНА
DEVELOPMENT OF THE CAPITAL SOCIO-GEOGRAPHICAL REGION
SETTLEMENT SYSTEM AS A FACTOR FOR THE FORMATION OF THE REGION
TOURIST MARKET*

Мета: Проаналізувати за допомогою методу кластерного аналізу рівень розвитку міської системи розселення Столичного суспільно-географічного району шляхом підбору оптимальної кількості емних показників. Передбачається що найбільш значущі за своєю ємністю характеристики можуть бути й найбільш важливими, тобто нести визначальну функцію.

Методика: В основу дослідження покладено використання спеціальних статистико-математичних методів дослідження, а саме, методу кластерного аналізу.

Даний метод набув широкої популярності в контексті дослідження як загального соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць держави, так і відповідних їм систем розселення різних таксономічних рангів.

По своїй суті, кластерний аналіз є не що інше, як дослідницький інструмент аналізу даних для розв'язання класифікаційних проблем. Його мета полягає у сортуванні випадків на групи або кластери у такий спосіб, що ступінь залежності є сильною між членами у межах одного кластеру й слабкою між членами різних кластерів.

Сам процес кластеризації передбачає відбір оптимальних показників, котрі найповніше та найоб'єктивніше відображають ситуацію що до прояву того чи іншого явища на досліджуваній території.

Результати: Встановлено, що особливістю системи розселення Столичного суспільно-географічного району взагалі та міської системи розселення, зокрема, є наявність в її структурі специфічного системного утворення, а саме, Київської господарської агломерації, котра значно посилює тенденції щодо формування міського середовища на охоплених нею територіях, що в кінцевому результаті призводить до значної концентрації населення на, порівняно малій, площі і як наслідок виникнення закономірних диспропорцій його розосередження на регіональному рівні.

Виявлено, що наявність агломерованих населених пунктів навколо агломераційного центру, а саме міста Києва, значно посилюють його концентраційний потенціал, що призводить до збільшення зони як безпосереднього так і опосередкованого впливу міста-центру. Таким чином, зона впливу міста Києва вже не обмежується границями адміністративної Київської області, а виходить за неї, залучаючи до себе території Чернігівської, Житомирської, Черкаської та в меншій мірі Вінницької та Полтавської областей.

Для представлення ситуації щодо концентрації міського населення Столичного суспільно-географічного району розглянуто ступінь локалізації міського населення району та проведено кластерний аналіз його адміністративно-територіальних одиниць відповідно до рівнів розвитку їх систем розселення.

Наукова новизна: Проведено кластеризацію адміністративно-територіальних одиниць Столичного суспільно-географічного району виходячи зі ступеня прояву в них основних показників розвитку регіональних міських систем розселення.

Практична значимість: Матеріали публікації можуть бути використані при розробці заходів щодо оптимізації системи розселення Столичного суспільно-географічного району та корегуванні адміністративно-територіальної реформи держави.

Ключові слова: міська система розселення, Столичний суспільно-географічний район, фактор, туризм.

Цель: Проанализировать с помощью метода кластерного анализа уровень развития городской системы расселения Столичного общественно-географического района путем подбора оптимального количества емких показателей. Предполагается что наиболее значимые по своей сути характеристики могут быть и наиболее важными, то есть нести определяющую функцию.

Методика: В основу исследования положено использования специальных статистико-математических методов исследования, в частности, метода кластерного анализа.

Данный метод получил широкую известность в плане исследования как общего социально-экономического развития административно-территориальных единиц государства, так и соответствующих им систем расселения различных таксономических рангов.

По своей сути, кластерный анализ является не что иное, как исследовательский инструмент анализа данных для решения классификационных проблем. Его цель заключается в сортировке случаев на группы или кластеры таким образом, что степень зависимости сильна между членами в пределах одного кластера и слаба между членами различных кластеров.

Сам процесс кластеризации предусматривает отбор оптимальных показателей, которые наиболее полно и объективно отражают сложившуюся ситуацию к проявлению того или иного явления на исследуемой территории.

Результаты: Установлено, что особенностью системы расселения Столичного общественно-географического района вообще и городской системы расселения, в частности, является наличие в ее структуре специфического системного образования, а именно, Киевской хозяйственной агломерации, которая значительно усиливает тенденции формирования городской среды на охватываемых ею территориях в конечном итоге приводит к значительной концентрации населения на, сравнительно малой, площади и как следствие возникновения закономерных диспропорций его рассредоточение на региональном уровне.

Выявлено, что наличие агломерированных населенных пунктов вокруг агломерационного центра, а именно города Киева, значительно усиливают его концентрационный потенциал, что приводит к увеличению зоны как непосредственного так и опосредованного влияния города-центра. Таким образом, зона влияния города Киева уже не ограничивается границами административной Киевской области, а значительно превышает ее, привлекая к себе территории Черниговской, Житомирской, Черкасской и в меньшем мере Винницкой и Полтавской областей.

Для представления ситуации по концентрации городского населения Столичного общественно-географического района рассмотрено степень локализации городского населения района и проведено кластерный анализ его административно-территориальных единиц в соответствии с уровнями развития их систем расселения.

Научная новизна: Проведено кластеризацию административно-территориальных единиц Столичного общественно-географического района исходя из степени проявления в них основных показателей развития региональных городских систем расселения.

Практическая значимость: Материалы публикации могут быть использованы при разработке мероприятий по оптимизации системы расселения Столичного общественно-географического района и корректировке административно-территориальной реформы государства.

Ключевые слова: городская система расселения, Столичный общественно-географический район, фактор, туризм.

Main goal: To analyze the level of the urban settlement system development of the Capital Socio-Geographical region by means of a cluster analysis method and by selecting the optimal number of capacitive indicators. It is assumed that the most significant characteristics, may be the most important and have a determining function.

Methodology: The use of special statistical and mathematical methods of research, in particular, the method of cluster analysis is the basis of the study. This method has gained wide popularity for the study of both the general socio-economic development of the administrative-territorial units of the state and the corresponding systems of settlement of different taxonomic ranks.

Cluster analysis is a research tool for analyzing data to solve classification problems. Its purpose is to sort cases into groups or clusters in such a way that the degree of dependency is strong

between members within one cluster and weak between members of different clusters. The process of clustering involves the selection of optimal indicators, which most fully and objectively reflect the situation of the manifestation of a phenomenon in the studied area. *Results:* It is established that the presence of agglomerated settlements around the agglomeration center, namely the city of Kyiv, significantly increase its concentration potential, which leads to an increase in the area of both direct and indirect influence of the city center. Thus, the zone of influence of the city of Kyiv is not limited to the boundaries of the administrative Kyiv region, but extends beyond it, involving the territories of Chernihiv, Zhytomyr, Cherkasy and, to a lesser extent, Vinnitsa and Poltava regions.

Scientific novelty: The clusterization of administrative-territorial units of the Capital Socio-Geographical region is carried out. Clustering was based on the degree of manifestation in them of the main indicators of the development of regional urban settlement systems.

It is revealed that the presence of agglomerated settlements around the agglomeration center, the city of Kiev, significantly increase its concentration potential, which leads to an increase in the area of both direct and indirect influence of the city center. Thus, the zone of influence of the city of Kyiv is no longer confined to the boundaries of the administrative Kyiv region, but extends beyond it, involving the territories of Chernihiv, Zhytomyr, Cherkasy and, to a lesser extent, Vinnytsia and Poltava regions.

The degree of localization of the urban population of the district and the cluster analysis of its administrative-territorial units in accordance with the levels of development of their settlement systems were considered to present the situation regarding the concentration of urban population of the Capital Socio-Geographical region.

Practical relevance: Publication materials can be used in the development of measures to optimize the settlement system of the Capital Socio-Geographical region and to adjust the administrative and territorial reform of the state.

Keywords: urban settlement system, Capital Socio-Geographical region, factor, tourism.

Постановка проблеми. Територіальні форми організації поселень, до яких відносяться міста, селища міського типу та сільські поселення, виступають точковими об'єктами концентрації на території продуктивних сил, а отже, і населення, котре виконує роль головного чинника суспільної діяльності.

Розосередження відповідних населених пунктів по території являє собою так звану сітку поселень, а наявність між ними тісних суспільно-економічних взаємозв'язків зумовлює перехід її на більш складний, системний, рівень функціонування, і в такому разі ми вже маємо говорити про наявність відповідної системи розселення із притаманними їй особливостями функціонування та розвитку.

Системи розселення мають відповідну функціонально-компонентну структуру, котра дещо змінюється, виходячи з того чи іншого таксономічного рівня системи.

Загальний та структурний аналіз системи розселення того чи іншого таксономічного рівня є пріоритетним при її всебічному дослідженні, і дозволяє отримати вичерпну інформацію, котра стосується різнопланових особливостей сучасного стану системи, що дає можливість більш цілісно охопити її, як об'єкт наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні процеси трансформації розселення знайшли своє відбиття у роботах А.І. Доценка, В.О. Джамана, О.О. Афоніної, Т.В. Буличевої. На особливу увагу заслуговують праці С.І. Іщука та О.В. Гладкого [1], котрі присвячені вивченню функціонування та розвитку Київської господарської агломерації.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Інтерес до вивчення міського розселення в Україні зумовлюється необхідністю здійснення адміністративно-територіальної реформи, що дасть значний поштовх до структурних перебудов існуючих систем розселення, а особливо, міського розселення як їх базової складової. Розвиток Києва та посилення агломераційних тенденцій у Столичному суспільно-географічному районі на тлі адмінреформи вплине на стан та розвиток міської розселенської мережі району. На сьогодні вже висловлювалися думки з приводу створення так званого «Столичного регіону» шляхом розширення меж Києва за рахунок приєднання населених пунктів, котрі розташовані поряд зі столицею.

Формулювання цілей статті. Мета статті – провести аналіз сучасного стану та структури міської системи розселення Столичного суспільно-географічного району та охарактеризувати систему розселення як фактор формування та розвитку туристичного ринку регіону.

Виклад основного матеріалу. Система розселення Столичного суспільно-географічного району взагалі, та міська система розселення, зокрема, хоча й підлягають під загальноприйнятій закономірності у своїй структурі та шляхах і напрямках розвитку, однак характеризуються рядом притаманних лише їм аспектів.

У структурі систем розселення адміністративно-територіальних одиниць (областей) суспільно-географічного району, зокрема, та системі розселення району зокрема, частка міст та селищ міського типу складає в середньому близько 1.5 та 2.5% відповідно, проти сіл – 96%, що значно контрастує зі співвідношенням між рівнями сконцентрованого в них населення – 75% міського та 25% сільського населення суспільно-географічного району.

Лідером у контексті зосередження на своїй території, як адміністративно-територіальній складовій, Столичного суспільно-географічного району, виступає Київська область, на території якої сконцентровано 50% від загальної кількості міст району. Найбільша частка селищ міського типу припадає на Житомирську область, що складає 42% від загальної їх кількості по району. Також дана область є лідером із кількості сільських населених пунктів розосереджених по її території, відповідна частка складає 38%, і є найбільшою серед адміністративно-територіальних одиниць (областей) Столичного суспільно-географічного району.

Таку ситуацію найбільш повно пояснюють історичні особливості розвитку та функціонування систем розселення відповідних областей, що проходили під впливом великої кількості різноманітних внутрішніх та зовнішніх факторів як соціального так й економічного характеру.

Особливістю системи розселення Столичного суспільно-географічного району є наявність в її структурі специфічного системного утворення, котрим виступає Київська господарська агломерація.

Фактично ми ведемо мову про наявність системи в системі, котра формується й функціонує за своїми досить специфічними законами, що ще раз підтверджує розгляд системи розселення суспільно-географічного району як складного й багаторівневого системного утворення з великою кількістю різноманітних міжкомпонентних та міжструктурних зв'язків як вертикального так і горизонтального спрямування.

Наявність у системі розселення Столичного суспільно-географічного району складного агломераційного утворення у вигляді Київської

господарської агломерації значно відбивається на специфіці точкової концентрації населення на його території.

У даному випадку агломерація значно посилює тенденції щодо формування міського середовища на охоплених нею територіях, що в кінцевому результаті призводить до значної концентрації населення на, порівняно малій, площі і як наслідок виникнення закономірних диспропорцій його розосередження на регіональному рівні.

Наявність агломерованих населених пунктів навколо агломераційного центру, а саме містка Києва, значно посилюють його концентраційний потенціал, що призводить до збільшення зони як безпосереднього так і опосередкованого впливу міста-центру.

Так, зона впливу міста Києва, як центру однойменної господарської агломерації, уже давно не обмежується границями адміністративної Київської області, а виходить за неї, залучаючи до себе території Чернігівської, Житомирської, Черкаської та в меншій мірі Вінницької та Полтавської областей.

При дослідженні регіональних міських систем розселення взагалі й регіональної міської системи розселення Столичного суспільно-географічного району, зокрема, велике значення має розгляд територіальної диференціації інтенсивності прояву основних показників її розвитку.

Особлива увага в даному аспекті приділяється ранжуванню та подальшому групуванню відповідних адміністративно-територіальних одиниць (районів) виходячи зі ступеня прояву в них основних показників розвитку регіональних міських систем розселення.

Проведення такого аналізу є більш ніж важливим, оскільки Столичний суспільно-географічний район великою мірою характеризується значними диспропорціями в контексті соціально-економічного розвитку центральних (центральне місто як соціально-економічний центр, прилеглі до нього райони) та периферійних, по відношенню до центральних територіями, в розрізі областей, як адміністративно-територіальних його одиниць.

Спираючись на наведений аспект проведення кластерного аналізу, було відібрано наступні показники рівня розвитку міської регіональної системи розселення Столичного суспільно-географічного району: частка міського населення в загальній кількості постійного населення по адміністративно-територіальним одиницям Столичного суспільно-географічного району; щільність міського населення по адміністративно-територіальним одиницям Столичного суспільно-географічного району; щільність міської розселенської мережі на 1000 км² по адміністративно-територіальним одиницям Столичного суспільно-географічного району; кількість міст по адміністративно-територіальним одиницям Столичного суспільно-географічного району; кількість селищ міського типу по адміністративно-територіальним одиницям Столичного суспільно-географічного району.

Означений набір показників обумовлений прагненням висвітлити інтенсивність прояву того чи іншого критерію розвитку міської системи розселення адміністративно-територіальних одиниць району на конкретній території, тобто, якомога тісніше прив'язатися до неї.

У ході проведення кластерного аналізу, серед адміністративно-територіальних одиниць Столичного суспільно-географічного району було виокремлено наступні їх (групи) кластери (рис. 1, 2, 3): група районів, котрі характеризуються середнім рівнем розвитку міської системи розселення; райони з вищим за середній рівнем розвитку міської системи розселення; сукупність районів з нижчим за середній рівнем розвитку міської системи розселення; група з високим рівнем розвитку міської системи розселення; група районів з низьким рівнем розвитку міської системи розселення.

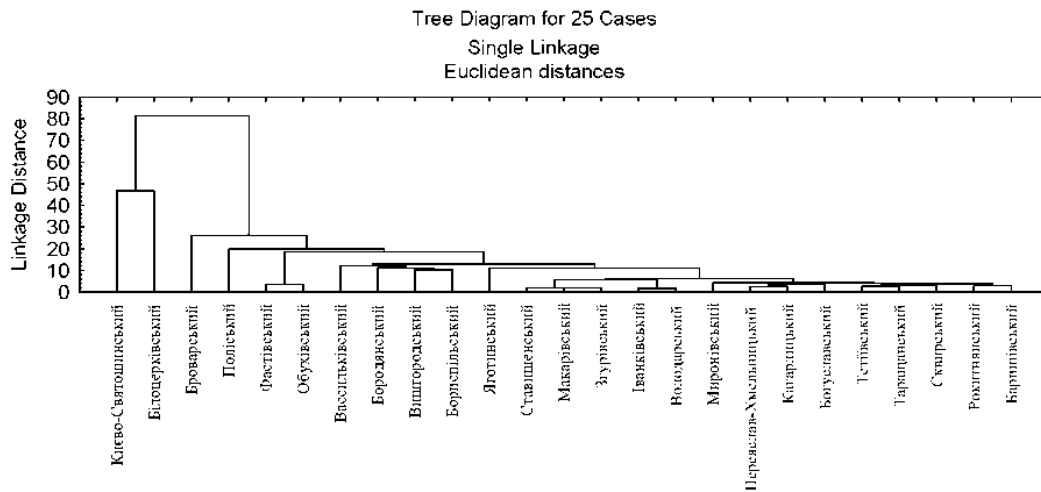

Рис. 1. Кластерний аналіз рівня розвитку міської системи розселення Київської області (по районах області)

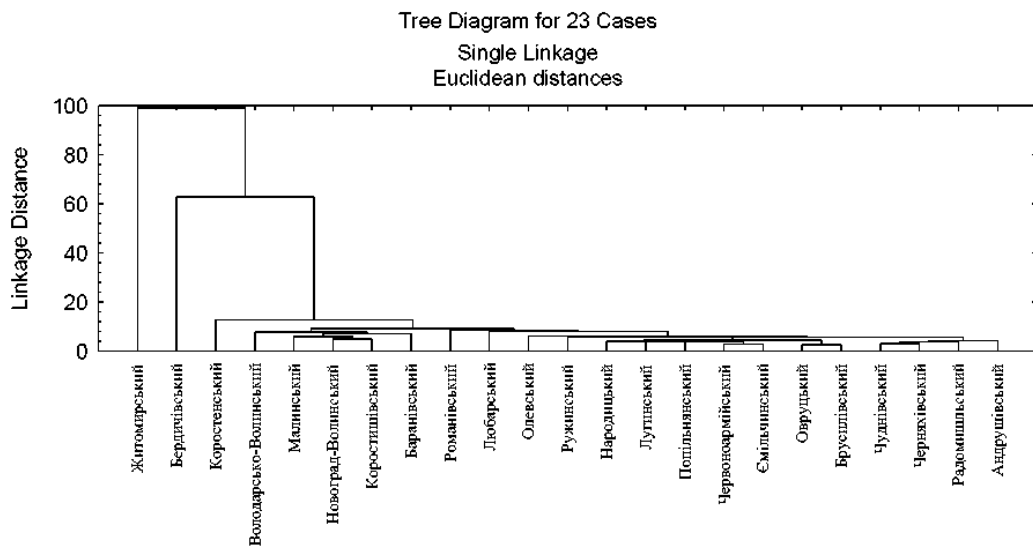

Рис. 2. Кластерний аналіз рівня розвитку міської системи розселення Житомирської області (по районах області)

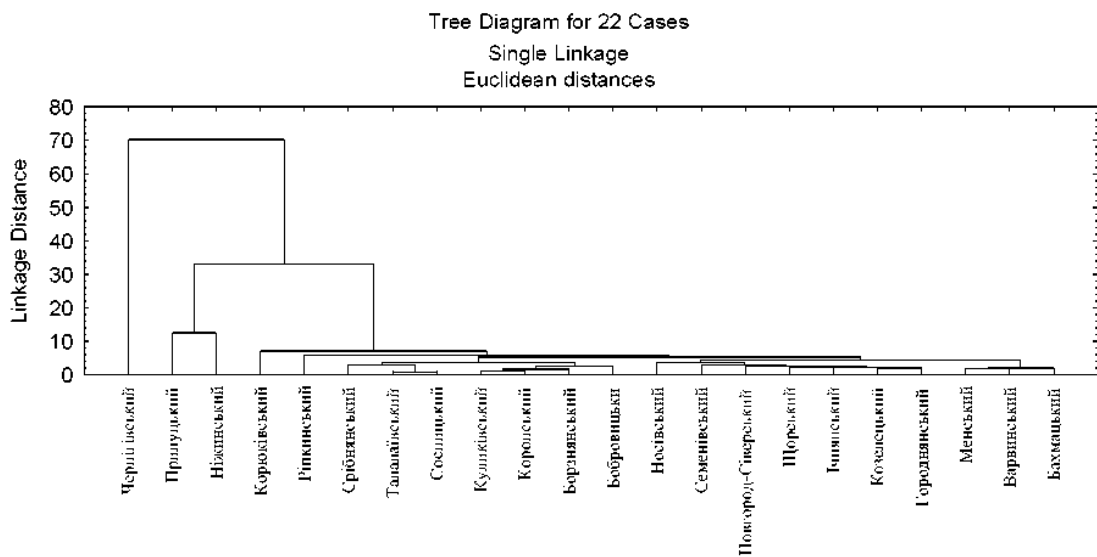

Рис. 3. Кластерний аналіз рівня розвитку міської системи розселення Чернігівської області (по районах області)

Класичним прикладом територіальних диспропорцій типу «центр – периферія», в соціально-економічному аспекті, є Київська область, при її розгляді як цілісної територіальної одиниці, включаючи місто Київ.

У даному випадку в соціально-економічному розвитку її адміністративно-територіальних одиниць, простежується чітка ієрархія зростання його рівня до центру області - міста Києва.

Указаний стан речей, досить тісно пов'язаний із безпосереднім розвитком систем розселення адміністративних районів області, а точніше з часткою та індивідуальною величиною міських населених пунктів у загальній кількості поселень, що їх формують.

Серед адміністративно-територіальних одиниць області високим рівнем розвитку міських систем розселення характеризуються такі райони як: Києво-Святошинський, Білоцерківський та Броварський.

Рівень розвитку міської системи розселення вищий за середній є характерним для Фастівського, Обухівського, Васильківського, Бородянського, Вишгородського, Бориспільського та Яготинського районів області.

Середнім рівнем розвитку міської системи розселення відзначаються Ставищенський, Макарівський, Згурівський, Іванівський та Володарський райони.

Нижчим за середній – Миронівський, Переяслав-Хмельницький, Кагарлицький, Богуславський райони області.

Низьким рівнем розвитку міської системи розселення характеризуються Тетіївський, Таращанський, Рокитнянський, Баранівський та Поліський райони.

Цікавою є ситуація навколо Поліського району. Хоча вказаний район за загальними результатами кластерного аналізу й потрапляє до групи адміністративно-територіальних одиниць із рівнем розвитку міських систем розселення вищим за середній, однак за результатами ранжування даний район є доцільним віднести саме до групи з низьким рівнем розвитку, оскільки за основними показниками розвитку міської системи розселення, а саме,

щільністю міського населення його часткою в загальній кількості населення та щільністю міської поселенської мережі, він займає останні позиції в ранзі.

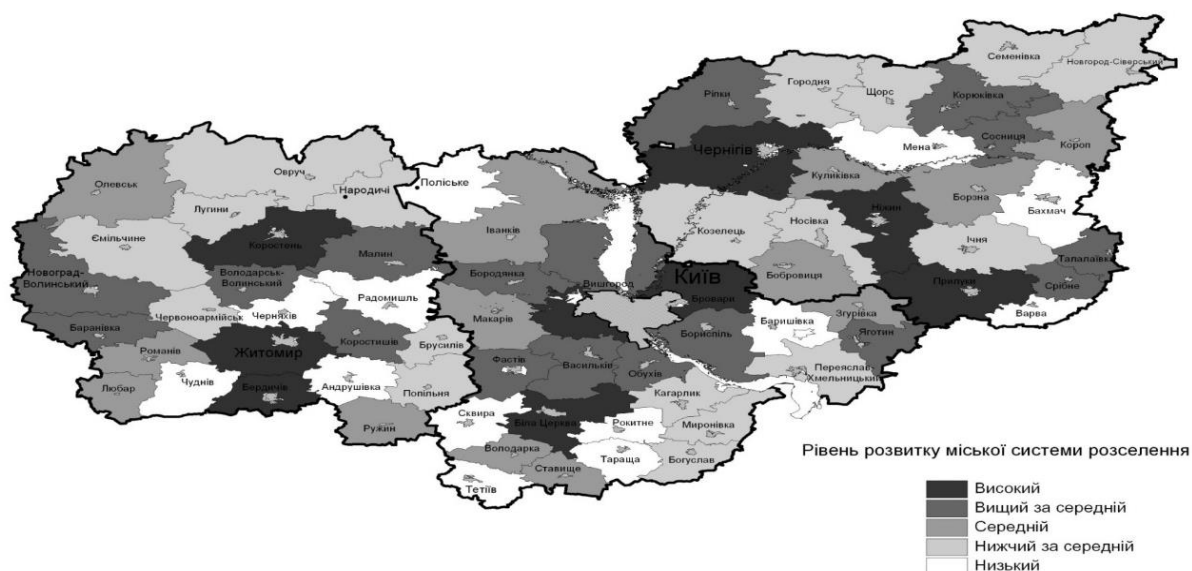
Усі райони області з високим та вищим за середній рівнем розвитку міської системи розселення, в просторово-територіальному аспекті, зосереджені навколо міста Києва як міського утворення із статусом соціально-економічного центру не лише області, а й держави.

Висвітлену ситуацію можна пояснити наявністю агломеративного утворення на основі Києва – Київської господарської агломерації.

Зауважимо, що господарські агломерації, до яких і належить Київська, формуються під впливом ряду закономірностей, найголовнішими з яких, на нашу думку, можна вважати такі як: територіальна магістралізація простору, що охоплює процеси скупчення різних систем розселення та видів соціально-економічної діяльності суспільства навколо існуючих транспортних артерій; територіальна концентрація, котра супроводжується процесами формування приядерної зони навколо існуючого ядра агломерації при паралельному ускладненні його самого в різнобічних аспектах.

Наведені процеси призводять до ущільнення мережі поселень навколо ядра агломеративного утворення, і як наслідок до інтенсивного розвитку міської складової відповідних систем розселення.

Логічний результат таких зрушень наочно ілюструє картосхема (рис. 4).

Рис. 4. Рівні розвитку міської системи розселення Столичного суспільно-географічного району

Як бачимо, майже всі райони територію яких охоплює Київська господарська агломерація, і з ядром якої вони мають тісні та різнопланові взаємозв'язки, в соціальному та економічному відношеннях, характеризуються середнім, вищим за середній та високим рівнем розвитку міської системи розселення. До таких адміністративно-територіальних одиниць області належить Києво-Святошинський, Бородянський, Білоцерківський, Фастівський, Обухівський, Васильківський, Вишгородський, Бориспільський, Макарівський та Іванівський райони.

На відміну від Київської, в Житомирській області не спостерігається такого «канонічного» розподілу явища, в нашому випадку – рівня розвитку міської системи розселення в її адміністративно-територіальних одиницях (районах).

Така ситуація обумовлена відсутністю великого (лідуючого) соціально-економічного центру, в функціонально-територіальній структурі господарства області, котрий би взяв на себе роль певного консолідуючого елемента на зразок міста Києва.

Натомість маємо кілька приблизно однакових, за соціальним та економічним розвитком, міських утворень, з незначним переважанням серед них міста Житомира, як адміністративного центру області.

Таким чином, у територіальній структурі розвитку міської системи розселення Житомирської області можна виділити три чітко виокремлені групи районів, котрі характеризуються вищим за середній та високим рівнем розвитку, локалізованих на їх території, міських систем розселення.

До вказаних груп належать: Житомирська група районів. До даної групи входять Житомирський та Бердичівський райони з високим рівнем розвитку міської системи розселення, а також Коростишівський район – рівень розвитку вищий за середній; Коростенська група. Група включає Володарсько-Волинський та Малинський райони (рівень розвитку вищий за середній) та

безпосередньо Коростенський, котрий характеризується високим рівнем розвитку міських систем розселення; Новоград-Волинська група, котра включає лише два райони з рівнем розвитку міської системи розселення вищим за середній, а саме: Новоград-Волинський та Баранівський.

Підтвердженням виділення саме таких груп, у ході кластерного аналізу, виступають результати ранжування адміністративно-територіальних одиниць області за показниками що використовуються при кластеризації. Так, співпадання груп з високим та вищим за середній рівнями розвитку міських систем розселення за показниками частки міського населення та його щільності по території районів складає 100%, що свідчить про об'єктивність наших висновків.

Серед решти районів області середніми значеннями розвитку міських систем розселення характеризуються Романівський, Любарський, Олевський та Ружинський.

Рівень розвитку нижчий за середній притаманний Народицькому, Лугинському, Попільнянському, Червоноармійському, Ємічінському, Брусилівському та Овручському районам.

Низький рівень розвитку міської системи розселення є характерним для Чуднівського, Радомишльського, Черняхівського та Андрушівського районів області.

У Чернігівській області можна виділити не лише групу, але й своєрідний «пояс» районів котрі характеризуються вищим за середні значення та високим рівнем розвитку міської системи розселення.

Так, до Корюківсько-Сосницької групи відноситься безпосередньо Корюківський та Сосницький райони, котрі відзначаються вищим за середній рівнем розвитку міської системи розселення.

Основою для «поясу» виступають такі міста області як Чернігів, Ніжин та Прилуки, однойменні райони, адміністративними центрами яких вони виступають, характеризуються високим рівнем розвитку міської розселенської системи. Решта районів що входять до «поясу» є приналежними до групи з

рівнем розвитку вищим за середній (Ріпкинський, Срібнянський, Талалаївський).

В області налічується чотири райони із середнім розвитком міської системи розселення - Куликівський, Коропський, Борзнянський та Бобровицький; сім із розвитком міської системи розселення нижчим за середній – Носівський, Семенівський, Новгород-Сіверський, Щорський, Ічнянський, Козелецький та Городнянський; а також три з низьким рівнем розвитку – Менський, Варвинський та Бахмацький.

Такий малюнок територіального розосередження можна пояснити особливостями розміщення об'єктів основної соціально-економічної діяльності населення області, а також, похідною від цього – специфікою формування та розвитку існуючої транспортної сітки, що мало позитивну дію на темпи й напрямки розвитку основних міських утворень області.

Зауважимо, що вказані чинники є характерними при процесах формування та розвитку міських систем розселення Житомирщини як адміністративно-територіальної одиниці Столичного суспільно-географічного району, а й Київської та Чернігівської областей.

Висновки. Виходячи із загальних результатів кластерного аналізу, можна зробити висновок про наявність в розвитку міської системи розселення Столичного суспільно-географічного району значних диспропорцій в контексті її представлення в його адміністративно-територіальних одиницях (областях).

Серед основних причин, котрі призвели до такої ситуації, і можна сказати, продовжують її загострювати, є загальний низький соціально-економічний розвиток держави на фоні різнопланових дестабілізуючих процесів. Усе це призвело до значного зниження темпів розвитку сільської місцевості та малих міських поселень, водночас закріпивши потенціал соціально-економічного росту лише за міськими поселеннями з певним адміністративним статусом та виробничими потужностями.

Як наслідок спостерігається значне зростання рівня розвитку міської системи розселення від периферії до центральних районів адміністративно-

територіальних одиниць Столичного суспільно-географічного району з виділенням розвинутих міських поселень як адміністративних центрів, що є закономірним явищем виходячи із сучасних тенденцій розвитку держави в соціально-економічному аспекті.

Наявна нерівномірність розвитку системи розселення суспільно-географічного району накладає свій відбиток на розвиток туристичної сфери і має враховуватися при формуванні споживчої ланки його туристичного ринку.

Список використаних джерел:

1. Іщук С. І., Гладкий О. В. Київська господарська агломерація: досвід регіонального менеджменту: Монографія. К.: ВГЛ «Обрії», 2005. - 239 с.
2. Іщук С. І. Розміщення продуктивних сил (теорія, методи, практика). Київ : Видавництво Європейського університету, 2002. - 216 с.
3. Руденко, Л.Г., Кулик, О.О. Економічні, соціальні та екологічні відмінності регіонів України в контексті регіонального розвитку. Український географічний журнал. 3, 18 – 27. 2000.

References:

1. Ishhuk S.I., Gladkyj O.V. Kyiv economic agglomeration: regional management experience: Monograph. . Obrii. Kyiv. 2005. – 239 p.
2. Ishhuk S.I. Placement of productive forces (theory, methods, practice). Kyiv: European University Publishing House. Kyiv. 2002. – 216 p.
3. Rudenko L.G., Kulik O.O. Economic, social and environmental differences of Ukrainian regions in the context of regional development. Ukrainian Geographical Journal. 3, 18 – 27. 2000.